

Ірина Собчук
студентка 3 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к. і. н., старший викладач Маркевич О. В.

Іван Франко про Кроледворський рукопис

Рукопис, відомий під іменем Кроледворський, отримав свою назву від міста Králevé Dvůr, де був знайдений 16 вересня 1817 р. Вацлавом Ганкою під склепінням церковної вежі. Він складається із дванадцяти пергаментних листів і містить в собі чотирнадцять поетичних творів епічного та ліричного змісту. На думку Й. Добровського цей рукопис написаний між 1290 і 1310 рр. [2, с. 1].

Кроледворський рукопис викликав гостру полеміку в науковому та політичному житті Чехії ХІХ – ХХ ст. Це було пов'язано із ситуацією, що склалася в Європі кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. Головною культурно-ідеологічною течією став романтизм, що визначав великою цінністю народну творчість, з яскраво вираженою тенденцією до возвеличення країни та пов'язаним з цим пошук пам'яток героїчного минулого, як свідчення народної геніальності. Чеські романтики-патріоти старанно шукали зразки такої ж давньочеської письменності. Тому поява в цей час Кроледворського рукопису викликає сумніви в його істинності. О. Сєнковський, А. Зейдлер, М. Бюдінгера, Й. Ягіча, В. Ламанський, В. Макушев, Я. Гебауер, Я. Голл, Г. Фрідріх науково критикують рукопис [1, с. 67].

На думку І. Я. Франка кожний народ, який у своєму розвитку досяг високого рівня, який відчув, що таке хороше, що веселе, але разом з тим і збуджує в серці високі почуття, має твори неоціненної вартості. Ті старинні поетичні твори молодого, гарячого серця служать народу і дивують усіх любителів давнини. Вони плекають нові покоління, виховуючи в їх серцях любов до всього свого, бо показують їм блискучий і світлий образ свого народу в давнину.

В таких піснях народ виклав усе, що йому миле і не миле, свою славу і силу, свої ідеї та погляди, вклав образ свого життя. Тому хвалиться ними кожний народ як найціннішим скарбом, який ніхто не може відібрати. Пишаються індійці своєю «Махабхаратою» або «Рамаєю», величається

грек своїми гомерівськими поемами, хвалиться німець своїм співом про Нібелунгів та своєю Гудрун, величаються русини своїм «Словом о Ігоревім полці», лише чехи не мали чим пишатися.

І. Я. Франко вважав Кроледворський рукопис неоцінним скарбом, який колись мали чехи і крихтами якого діляться сьогодні. Він із захопленням ставиться до чеської мови, що чудово розвинулась в древній старовині.

Співи представляють три періоди чеського народного життя: час дохристиянський, час боротьби поганства з християнством, чехів з німцями та час християнства, в якому чехи виступають захисниками і поборниками християнства від татар.

На думку І. Я. Франка найважливішим є перший спів «Чмир і Власлав», який показує героїзм і богатирство, що поєднується з розумом. Спів цей можна віднести до IX ст. і він передає дух Слов'янщини, описуючи боротьбу дрібних удільних князівств між собою. І. Франко вважає цей спів одним із найгеніальніших творінь, залишених із Середніх віків, із часу розквіту романтичної поезії. Він прирівнює його до «Слова про Ігорів похід» та пісні про Нібелунгів, вказуючи, що це є перлина не тільки чеської словесності, але й словесності всіх слов'янських народів.

Події другого періоду боротьби поганства з християнством, чехів з німцями, висвітлюють дві богатирські пісні. Найголовнішим з них є спів богатирський «Забой, Славой і Людек». Цей спів показує хоробру боротьбу братів Забоя і Славоя проти загарбника, короля християнського Любека. Перемога чеського війська є великою. Другий визначний спів «Бенеш Германів», описує поразку саксів Бенешем. Поема «Людиша і Любор» представляє прехорошу, правдиву боротьбу лицарів, в якій перемогу здобув Любор, що отримав вінок від молодой княжної Людиши.

Ще два співи відносяться до періоду християнства. «Ольдрик і Болеслав» описує перемогу над полянами чи поляками, які зайняли Прагу. Спів цей відносять до XI ст. Спів «Ярослав», пов'язаний із перемогою Ярослава над татарами під Голомуцом в 1211 році. Автор описує тут причину походу татар, боротьбу князів руських з Ордою, згадує боротьбу угрів та чехів з татарами, в якій немає ні одного богатира.

Варті уваги ще два ліро-епічні співи: «Олень» і «Збигонь». Один богатир у «Олені» гине через зраду ворога, а другий у «Збигоні» перемагає тирана і гнобителя та звільняє свою кохану із його замка [3, с. 27-36].

Отже, І. Я. Франко вважав Краледворський рукопис найціннішим скарбом чеського народу та неоціненною перлиною слов'янської творчості. Він прирівнює його до інших визначних творів середньовічного героїчного епосу, «Слова про Ігорів похід» та пісні про Нібелунгів.

Список використаної літератури:

1. Лаптева Л. П. Краледворская и Зеленогорская рукописи и их оценка в России XIX и начала XX вв. / Л. П. Лаптева. // *Studia slavica*. – 1975. – №21. – С. 67–94.

2. Некрасов Н. А. Краледворская рукопис в двух транскрипциях текста / Н. А. Некрасов. – Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук, 1872. – 488 с.

3. Франко І. Я. Зібрання творів у п'ятдесяти томах / І. Я. Франко. – Київ: Наукова думка, 1977. – Т. 1 – 481 с.